

deschisă mare în lături și oare-cum bucuros strigă cu glas tare:

«*Jurnalele de azi cu lotăria de la Sinaia, Domnilor!*»!

Însă cât pe aci fu să cadă jos de pe bancă, unde aproape adormise de multă oboseală bietul *Jurnalist*, tot gândindu-se cu gust la vânzarea lui din acea zi, când dintr'o remiză mai mare ca alte dăți și chiar scăzându-i-se pe jumătate pentru cei cu creditul, i se cuvenise lui aproape un leu!...

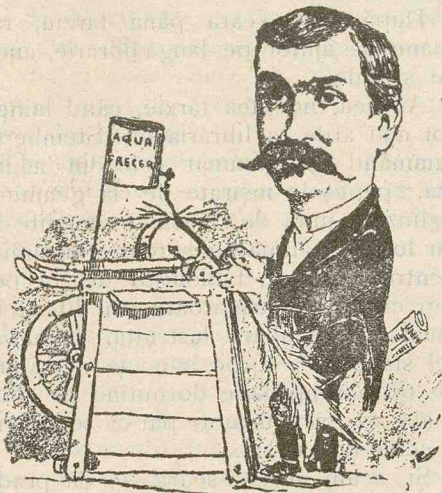
Huși 1900 V. GH. GHERASIMESCU

ZIARIȘTII NOȘTRI

LUIGI CAZZAVILLAN

Mărturisesc că l'am stimat tot-d'auna fiindcă: *primo*, e tipul ce pururea am iubit și căutat a-l avea ca model: omul care se ridică grație numai muncii lui inteligente; *secundo*, fiindcă am auzit atâtea laude aduse, în șapte, de cei din prejurul-i, cari se bucurase de mărinimia și bunătatea inimei sale.

Italianul acesta, pe care liquidi l'a caricaturizat ascuțindu-și pana de ziarist la legendara tocilă italienească, e un om de ispravă, e un om căruia pe-reche, trebuie să cauți, ca să mai găsești, cu lampa.

Venit în țară acum vre-o două decenii, sărac și muncitor, inteligent și întreprinzător, s'a ridicat pe d-sa, pe toți cei-l'alți cari trăesc în jurul-i, roind în număr de sute, a înălțat nivelul cultural al populației românești, doar prin a sa voință, numai prin a lui energie.

În 1884, într'o căscioară din Calea Dorobanților, a apărut primul no. din *Universul*, pe care tânărul și entusiastul Luigi Cazzavillan îl redacta, corecta și espedia. Redacția se compunea din dânsul doară. Stăruința-i era însă neîntrecută; dorul de a înjgheba ceva nestrămutat, ca principiu avea: «Voește și vei putea»—și a putut.

Din cele 3—400 foi ce vindea la început, azi a ajuns la 100.000;—din ultra-modesta căscioară din str. Dorobanților, s'a mutat în palatul din str. Brezoianu;—dintr'o mașină mică, azi are 10, care numai ele valorează peste 100.000 de lei; dintr'un redactor care scria foia, azi sunt 20 și, trebuie s'o mărturisim, sunt numere din *Universul* pe care cu mândrie le poci pune în mâna ori cărui ziarist de frunte strein-

e cel mai bine servit ziar, în ceea ce privește știrile din streinătate.

În strada Brezoianu azi nu mai e redacție: e fabrică, e usină. Acolo sunt peste 100 de funcționari: redactori, administratori, espeditori, tipografi; toate aceste ființe, capi de familie, se hrănesc în mod onorabil, grație spiritului ingenios al d-lui L. Cazzavillan.

Universul a contribuit, am zis, la înălțarea nivelului intelectual al poporului român.

Până la apariția a acestui ziar, pătura de jos a populației noastre era absolut ignorantă de tot ceea ce se petrecea în lume. Prin efințatarea lui, prin modul său de redactare, *Universul* a captivat mica burghezime și populația muncitoare, devenind organul ei favorit. În colțul fie-cărei străzi vezi cărpaciul său băcanul citind ziarul, eșind din ignoranța în care erau mai înainte, devenind și ei cetățeni, mici savanți; în sate, prin imparțialitatea sa în materie politică, el dă neîntinaților locuitorii rurali o hrană curată și inofensivă; iar prin telegramele din străitate, multe și bune, a ajuns azi organul păturei superioare, care l'cumpăra spre a sta de vorbă câte-va momente cu lumea întreagă.

În țara noastră, d'abea în formațiune în ceea ce privește mișcarea intelectuală, nimeni n'ar fi crezut ca o publicațiune ar putea ajunge la o sută de mii de tiraje, zilnic.

Ar fi fost o himeră, care ar fi provocat ilaritatea, această aspirațiune a vre-unui ziarist.

Universul, grație energiei fără contenire a directorului lui, care pare o pasăre Phoenix: nu mai îmbătrânește ca activitate, a ajuns aci.

Amabil, generos,—și câte fapte bune ale sale nu se cunosc încă!,—Luigi Cazzavillan e nu numai un filantrop recunoscut, dar e și bun român, a ajutat tot-d'auna cauza românismului.

Când a fost vorba de o mișcare națională, folositoare noii sale patrii, Cazzavillan n'a șovăit: a pus condeiul și punga la dispoziția causei.

Dar dacă e român bun, e și italian neîntrecut: ar trebui să servească mulțora de pildă.

Amintirea dulcei sale patrii nu se șterge din inima expansivă a fiului nobilei Italiei; și când cine-va vrea ca blândul Cazzavillan să se prefacă în tigrul: ponegrească pe sora noastră mai mare, Italia.

Bietul dr. Voitinovici a simțit-o!

La o parte; trece o trăsură de casă, în goana cailor.

În ea se vede, modest, gata a te saluta până la pământ, directorul ziarului *Universul*.

Jos pălăria: salutați-l, e omul care s'a ridicat pe el, pe alții, și neamul românesc care l'a îmbrățișat.

D.

MORGA

Morga.—Un accident, o moarte subită, un glonț de revolver sau vârful unui stilet și corpul nostru neînsuflețit va fi dus pe masa albă și rece de mar-

mură din sala de disecție a tristului locaș, Morga.

Casa simpaticului dr. Minovică e așa de plină de jale, că n'am dori-o nici celui mai neîmpăcat al nostru vrășmăș.

Și totuși, câți n'au trecut prin ea; de la cerșetorul de stradă, căzut jos mort din cauza mizeriei sau a beției, până sus, sus, sinucisul său mortul subit din treptele înalte sociale.

Pe masa cea albă a curs sânge mult, s'au perindat eadavre nenumărate și d-ri cari le-au tăiat au văzut nimicnicimea și unor și altora și a celor o dată a tot puternici și a celor cari prin tină se prăvăluiau.

Când s'a înființat.—Conduși de un spirit occidental noi am înființat Morga în 1892. Era o necesitate impusă un asemenea local unde, pe lângă păstrarea cadavrelor găsite, a celor sinuciși, a celor morți prin spitale, fără ca rudele să aibă vreme să vie să ii ia spre înmormântare, apoi să se opereze anchetele medico-legale și în același timp știința chirurgiei să progreseze prin noii revelațiuni dobândite de cei ce le făceau de pe cadavrele sinucisilor și ucișilor prin diferite mijloace.

D'abea înființată în 1892, Decembrie, ea a dat roade, parchetul găsea la îndemână ori-ce informațiuni cari să completeze investigațiunile sale, când era vorba de o crimă, cadavrele celor morți subiti erau transportate imediat în localul propriu pentru aceasta, iar medicina legală avea terenul larg unde să se desvolte prin operațiuni practice.

Cum se intră în morgă.—Să presupunem că s'a întâmplat o sinucidere. În str. X. portarul caselor a anunțat secția respectivă. Comisarul, la rândul său, parchetul, Procurorul, de serviciu vine cu medicul legist. Se constată rigiditatea cadavrului. Se fac formalitățile. Secția face apoi o adresă Morgei prin care îi înaintează cadavrul, iar pe un buletin alăturat toate datele relative la numele sinucisului, statura, profesiunea, locul, modul cum a fost aflat ș. a.

La morgă sosit cadavrul, dacă e vară se pune pe o masă de fer mișcătoare și cu tabla mesei se bagă într'un cupitor refrigerent, spre a sta până la sosirea medicului care să facă autopsia.

Cuptorul refrigerent e de vre-o 2 metri și jumătate lungime și de 1 metru p. deșchizătură. Frigul e produs de o mașină frigoriferă, sistem italian Fixari, pusă în mișcare printr'o locomobilă cu cărbuni.

Întreținerea frigului, atât în cupțore cât și în sala expoziției cadavrelor costă 15 lei pe zi, în timpul lunilor, de vară.

În sala disecției.—Nu vă cutemurați. În sala de autopsie se intră cu ideea preconcepțată a te găsi într'o odaie de măcelărie și se ese cu impresiunea că ai fost într'un mic laborator științific.

Sala de autopsie este de o curățenie exemplară.

Mobilierul perfect de bine întreținut, pereții cu table de porțelan până la mijloc, lângă ei dulapuri cu instrumente, iar în mijlocul odăiei masa de marmură, puțin aplecată și pe care curge, dacă

da! drumul unui robinet, un curent continuu de apă, care spală imediat singele ce ese din cadavru.

Dd. dr. Minovici și Stoenscu, directorul și sub directorul Morgei, fac disecția. Imediat se coase apoi cadavrul, se dresează actul *visum et repertum*, iar cadavrul, dacă nu e reclamat îndată de rude sau alte persoane cari se interesează, e dus în sala de expoziție.

In sala de expoziție.—Această sală e aceea de care dai când intri pe poarta principală.

În fundul vestibulului situată, are în față un geamlic mare, în spatele căruia sunt așezate perpendicular cu el, 6 mese mari de fer, pe care se așed cadavrele după autopsie și stau expuse 24 de ore.

Tot în acea sală se află și 2 manechini pe cari se pun hainele celor aflați morți și necunoscuți. Hainele rămân pe manechini, până ce se află, recunoscut fiind de rude sau cunoscuți, posesorul lor.

Sala de expoziție pe timpul verei e răcită de un curent de apă rece ce cade pe un fel de sghiab lat, aflat d'asupra camerei.

Ce se fac cadavrele?—Cadavrele reclamate de părinți, rude, se eliberează după ce se fac formalitățile obișnuite. Cele nereclamate se trimit diferitelor institute de medicină operatorie, săle de disecții a facultății de medicină, institutului medico-militar, împreună cu actul de înmormântare eliberat de primărie.

După ce studenții operează pe ele, cadavrele se pun în niște cosciuge albe—furnisate Morgei obligatoriu și gratuit de ori-care din antreprenorii de pompe funebre—și se trimit decanului cimitirelor care are grijă să le îngroape în locurile de ultimă clasă.

Sunt însă cadavre cari le rezervă Morga pentru schelete. Acestea tot din cele nereclamate.

Ba, în Morga acum un an a fost adus cadavrul unui turc de o lungime colosală: avea vre-o 2 metri și 20 cm. Fratele turcului a vrut să ia cadavrul. Cum însă Morga n'avea încă un așa de mare schelete ca cele care ar fi eșit din turcul mort, fratele fu rugat să'l cedeze Morgei. La început n'a vrut, dar când i's-au dat 2 lei, turcul și-a dat cu drag cadavrul lui frate-său.

O poveste tristă.— Am zis-o la începutul articolului că cine știe câți din noi, nu vom trece înainte de a intra în sicriu prin sala de disecție, a Morgei.

Era o dimineață, acum câți va ani.

În sala secretariatului-general al Primăriei, d-rul Minovici venise să roage pe bunul său prieten C. Zătreanu, secretarul-general, ca să'i facă mai repede hârtiile prin care se ceda de către primărie încă o bucată de loc necesar Morgei.

—Haide, Costache, zise d-rul răsând, fă-mi serviciul pentru Morgă, că poate, o dată și ea te-o adăposti.

Amândoi răseră și se despărțiră.

La orele 2, când d-rul Minovici sosi la Morgă, fu întâmpinat de colegul său care îi spuse că s'a adus un

cadavru.

— Al cui?

— Al lui Zătreanu de la primărie.

D-rul Minovici, pentru întâia oară poate în viața sa de medic îngălbeni.

Coincidența această tristă, amicul său bun Costache Zătreanu, îl impresionează grozav.

Și în adevăr, așa era: d'abea plecase d-rul Minovici de la primărie și peste vre-o 2 ore Zătreanu, care suferea de vre-o 5-6 zile, căzu mort.

Etagiul II-lea Am descris mai toate camerele și instalațiunile Morgei din etagiul I. Am omis doar descrierea, imediat ce intri pe stânga a cancelariei greșierului și a directorului Morgei. Aci, pe lângă perfectă ordine care domnește și plăcută instalație, se află o mică bibliotecă de antropologie și și medicină legală, broșuri din multele scrieri ale d-rului Minovici și Stoenscu, precum și registrele Morgei.

Suind scara ce începe din vestibul intri direct în muzeul Morgei.

Muzeul.— Dacă cine-va mi-ar fi descris cu toată imaginația sa muzeul ce tânăra noastră Morgă posedă și i-ar fi adăogat calități peste calități, totuși nu ar fi ajuns a'mi face o așa de frumoasă impresiune ca aceea produsă de vederea chiar a muzeului.

În adevăr, cine-va și-ar inchipui că Muzeul Morgei se compune din câteva piese culese de ici colo cari să slujească sau antropologiei sau să desfete și satisfacă numai curiozitatea vizitatorului. Faptul în sine e însă contrariu. Muzeul Morgei e un mic arsenal științific.

Haide să ne perdem puțin privirea prin dulapurile mari și elegante.

Iată o serie de vre-o 30-40 craniuri albe și frumoase.

Fie-care o gaură, fie-care un revolver d'asupra.

Revolverul e corpul delictului, cu el s'a sinucis sau a fost omorât individul.

Chiar glonțul e lângă craniu așa ca să poți studia efectul produs asupra osului a proiectilului.

Colo e un craniu puțin rupt iar d'asupra un box. Individul a fost lovit de un altul, craniul a suferit o mică fracturație.

Un craniu grozav.— Colo mă atinge o bucată de craniu rău sfărâmată, și lipsind din el, maxila de jos și alte piese craniene. Lângă el, ca corp al delictului, este un instrument curios: o țevă de fer, groasă de vre-o 3 cm. găurită la mijloc, lungă de vre-o 15 cm. și la cap cu plumb, găurit puțin în mijloc.

Intreb ce este și mi se răspunde că acele rămășițe de craniu aparțin unui nenorocit bătrân, care era așa de sărac în cât nici armă n'a avut cu ce să-și cumpere. Într-o dimineață, în Cișmi-giu, el și-a băgat în gură țeava de fer de alături, pe care o umpluse cu iarbă și a dat foc unui fitil improvisat, pus prin gaura plumbului.

Descărcătura a fost așa de violentă, în cât capul nenorocitului a fost sfărâmat în vre-o 15 bucăți.

Maxila de jos era zdrobită cu desăvârșire și cu fire de barbă albă zăcea pe la 15-20 metri de locul sinistrului.

Corpul rămase pe bancă, aproape decapitat.

Diferite piese.— De la craniu, în dulapul alăturat, trecem la borcane cu spirt în cari se conservă diferite piese curioase, tăiete sau extrase de la morți. Iată colo niște mâni puse într'un borcan lung cu spirt. Sunt ale unui cismar. Le păstează spre a se vedea bătăturile și crispările produse de această meserie profesată în timp îndelungat. Colo e o bucată de carne a pieptului, perforată de un glonț, dincolo alta tăiată de cuțit, alta străpunsă de o sulă.

Colo în borcan o inimă despicață.

D'asupra un stlet. E inima nefericitului Hagi Panteli, sinucis acum 6 ani. În fața ei, simțеști așa de bine accentuată nimicnicimea ta. Bucata cea de carne, lividă și crispată, ținea odinioară atâta viață, atâtea sentimente frumoase. I-a ajuns o lovitură dată într'un moment de filosofie sinceră și adevărată asupra chestiei de a trăi, și viața s'a stins pentru tot-deauna.

Unde sunt măririle? Diferențele sociale? Ambițiunile? Certurile? Pendentismul și gugu-nănia noastră a oamenilor?

În sala muzeului Morgei domnește o pace și liniște egală pentru toți.

Și inima despicață a lui Hagi Pantelli, ca și mânele nodoroase ale cismarului, se odihnesc în acelaș spirt, în acelaș dulap.

Funii de spânzurați.— E aproape un dulăpior întreg plin cu aceste instrumente de sinucidere.

E colo șnururile de la draperiele elegante cu care căpitanul Șașa Blaremberg și-a curmat viața, o frânghie făcută nu mai din bucăți de pansamente cu care un nebun s'a sinucis. E un model curios de răbdare și starea de luciditate a nebunului care a fabricat o asemenea frânghie.

Alături e o altă frânghie pe care e agățată, la partea incolăcită unde a intrat capul, o batistă. Cu ea s'a sinucis o fată tânără. Gingășia femească n'a vrut ca, chiar dupe moarte, gâtul ei alb să sufere vre-o deterioare din cauza frânghiei: a pus o batistă care să indulcească efectele produse asupra pielii. Cu frânghiile de spânzurat simpaticii medici ai Morgei n'au avut tocmai multă liniște.

E cunoscută superstiția, prinsă și la noi, că o bucăciță de frânghie de la un spânzurat produce multe minuni într'o casă. Și, mai cu seamă coconele, au deranjat de multe ori pe d-nii medici, solicitându-le un asemenea talisman.

Arme și obiecte.— Trei dulăpuri lungi sunt pline cu puști pistoale, iatagane, cuțite, săbii, măciuci, buzdugane și alte instrumente distrugătoare.

Începe seria armelor prin acele ale bandeii Sdrelea-Măruntelu. E o colecție de vre-o 40—60 piese. Apoi sunt armele lui Licinsky.

Două puști numai, dar cari au făcut atâ-

tea inimi să se cutremure. Apoi.. iar arme, și iar arme, vre-o 5—600 bucăți, diferite puști, pistoale și cuțite.

E o serie de schelete, începând de la acel al unui copil de 2 luni, încă în timpul gestațiunii, mic de vre-o 10 cm, până la acela al turcului de care am vorbit ieri, în mărime de peste 2 m.

Pe un manechin sunt puse hainele nefericitului tânăr Nicolescu Dorobanțu. Ele sunt păstrate spre a se vedea efectul tragerei în partea dreaptă cu mâna stângă.

Apoi tablouri reprezentând diferite pozițiuni de spânzurat, scene de crime ca aceea din str. Senatului, calea Moșilor, etc. omorători celebri, și iar bucăți care toate te îndrumază pe calea unei decepții așa de amare relativ la viață.

Laboratoriul.— Din sala Muzeului în care m'am plimbat mult, trecem în laboratoriu. E un adevărat local chimic, subt toate puntele de vedere. Aci se execută diferite analize a substanțelor toxice, a hainelor pătate de sânge sau nu, a resturilor cadaverice îngropate și unde se bănuie a fi fost crimă etc. Tot acolo se prepară scheletele, diferitele piese de pus în spirt, creerii cari se păstrează ca în natură grație unui procedeu special și alte multe lucrări științifice.

Impresia.— Visita mea a durat peste o oră.

Am mulțumit cu căldură însoțitorului meu și amplecat.

Am gândit încă mult asupra celor ce am văzut. Pe lângă mândria născută în mine că și noi, români, avem ca Franța, o așa de frumoasă instituție, atât de instructivă și aducătoare de roade medicinei și dreptului criminal, apoi m'am edificat și mai mult asupra nimicnicimei vieții.

Voi, toți aceia, cari ridicați de împrejurii, țineți așa de neflexibil grumajul vostru, cât bine v'ar face să treceți în vizită pe la Morga orașului. Purgatoriul acesta v'ar mai slăbi cerbicia și v'ar face să cugetați mai multă vreme apoi că toți, toți sunteți oameni.

TEL.

CARMEN SYLYA

NU PLÂNGE!

Zapada pomii frânge,
Natura toată a coprius;
Un vis de pace s'a întins
Din zilele de când a nins...
Ea doarme doar... Nu plânge!

În raze se resfrânge
Portretul ei, pe-un mic mormânt;
Suride cu surisul sfânt,
De fluturi s'erutat, de vânt...
Ea doarme doar... Nu plânge!

La simu'i când te strânge
Al primăverii dulce foc,

Nimic nu crește-al meu noroc;
În peptu-mi inima stă 'n loc...
Ea doarme doar... Nu plânge!

CĂ PAR AȘA DE RECE...

Că par așa de rece:

Eū jalea-am înțeles—
Că nu plâng nici o dată:
Eū tristă fui ades.

Că nu mai am dorințe,
Nici visuri nu mai am,
E că, în tot-d'auna,
Visând mă înșelam.

Și visul tinereței
Cenușe lasă 'n loc.
Vroiū tot să mi se fure,
Nu mai doresc noroc.

De fericirea vieței
Eū pot să mă lipsesc:
Paharele durerei
Învăț ca să golesc.

INIMEI MELE

Si cum tu astă-zi nu mai bați,
Nu mai trăești;
Nu sperî, durerea nu străbați,
În noapte ești;

De ce mai stai în peptul meu
Inimă rea?
Nu-mi place-a suferi mereū,
A blestema.

Ca-al greerilor țiriit
Nu te mai vroiū...
O inimă eū am dorit
Sunând vioiū,

Și veselă, vuiască mult,
Ca un talas,—
O inimă de zeū, s'ascult
Al lunei glas.

Copriusă de-al juneței foc,
Vreău să trăesc.—
O, nu mai sta rece în loc,
Nu te doresc!

LEON TOLSTOI

BOBUL DE GRĂU

Mai mulți copii se jucau pe lângă un șanț; unul dintr'inșii zări un lucru care semăna cu un bob de semântă; însă bobul acesta era mare cât un ou de găină.

Copii își treceau din mână în mână bobul ăsta și se uitaū curioși la el; trecu un om pe lângă dânsii, văzu bobul în mână lor, le dete câte-va copeici, luă bobul și fiind-că se ducea în

oraș, se duse drept la împăratul și i-l vându ca curiozitate.

Țarul cheamă îndată pe învățați ca să analizeze lucru acesta și să spuie dacă e bob de sământă sau dacă e ou.

Învățații se armară îndată cu lunete, cu microscopae și cu alte unelte, însă cercetările lor fură zadarnice.

Lucrul acesta fu pus p'o fereastră.

Găinele cari piguleau p'acolo începură să dea cu pliscul în bob până când îl găuriră. Va să zică era bob de sământă și ușor de cunoscut fiind-că la mijloc avea o brazdă și atunci învățații ziseră că este bob de grău.

Împăratul se miră și porunci învățaților să studieze pentru ce era bobul acesta așa de frumos și pentru ce nu se mai vedeau alte boabe la fel.

Învățații consultară cărțile, dicționarele, însă nu aflară nimic.

— Sire, ziseră ei țarului, numai țărani ar putea să îți spuie ce fel de sământă e asta, poate ei să știe de la străbunii lor.

În fața împăratului fu adus atunci un țaran foarte bătrân, fără dinți, cu o barbă lungă albă; umbla în cărji.

Unchiașul luă bobul în mână, însă nu vedea bine; îl pipăi, îl cântări în palmă.

— Ce gândești tu de bobul ăsta, moșule? întreabă împăratul pe țaran.

Ai mai văzut tu în viață ta ast-fel de boabe?

Unchiașul era cam surd, așa că nu auzi ce-l întrebase împăratul, însă răspunse:

— În viața mea nu am cumpărat ast-fel de grău și nici n'am văzut pe cine-va semănând.

Grăul pe care-l cumpăram eū era tot-d'auna prea mărunț. Să întrebî pe tata. Poate că el a văzut planta care dă sământă asta.

Împăratul cheamă pe tatăl bătrânului.

Unchiașul sosi. Umbla cu o singură cărje, vedea încă destul de bine, barba era numai sură; împăratul îi dete bobu de grău; unchiașul se uită mult la el.

— Spune-mi la ce e bună sământă asta, taică, și dacă ai mai văzut pe cine-va semănând ast-fel de sământă de când trăești tu, și dacă ai văzut pe alții recoltând... îi zise împăratul.

— Nu, nici nu am văzut nici nu am recoltat vre-odată ast-fel de sământă, fiindcă în vremurile mele nu se slujea nimeni cu bani—răspunse bătrânul.

P'atunci ne hrăneam cu pâinea recoltelor noastre și dam și celor cari nu aveaū. Eū însă nu cunosc ce fel de bob e ăsta. Cu toate-acestea imi aduc aminte că am auzit pe tata spuind că în vremea lui odată de mult grăul creștea mai bine și da bobul mai mare.

Trebue să întrebați pe tata.

Împăratul trimise să-i aducă pe unchiașul acela.

Unchiașul ăsta era nalt și voinic ca un brad, veni fără cărje ochii îi erau vii, vorbea foarte bine, și în barbă avea abia două-trei fire albe.

Împăratul îi arătă bobul de grău.

Bătrânul luă bobul și se iută multă vreme la el.

— Ce multă vreme e de când n'am mai văzut așa grău! zise el.